

Leto XXIX.

Številka 12.

SLOVENSKI PRAVNIK.

Izdaja društvo „Pravnik“ v Ljubljani.

Odgovorni urednik:

DR. DANILO MAJARON.

V LJUBLJANI.

Natisnila „Narodna Tiskarna“.

1913.

VSEBINA.

1. <i>Dr. Rudolf pl. Andrejka: Bera</i>	353
2. Iz pravosodne prakse. A. Civilno pravo.	
<i>a) Spori med hranilnico, ki izvršuje po svojem ustavu opravila v zmislu člena 272 št. 2 trg. zak., in med njenim knjigovodjem spadajo pred trgovsko sodišče (trgovski odsek okrožnih in deželnih sodišč [§ 51 št. 2 j. n., § 39 št. 2 uvodnega zak. k trg. zakonu]). Kadar je stvar nujna in po vsebini izpodbijanega sklepa ni možna dvojna odločba o isti stvari na višji stopinji, se sme rekurz predložiti višji stopinji še predno je potekel za rekurz dovoljeni rok (§ 208 s. prav.)</i>	360
<i>b) Slučaj uporabe tujega (angleškega) prava po zmislu §§ 36. in 37. obč. drž. zak., osobito glede pravic iz „konosementa“. — Dokaz veljavnega angleškega prava. — Dokaz, ki ga dogovorita stranki za sporno okolnost, je veljaven</i>	365
B. Kazensko pravo.	
<i>a) Uporaba § 392. kaz. pr. r. v postopanju glede prestopkov. (Sodba kasacijskega dvora z dne 14. oktobra 1913 Kr II 299/13-4.)</i>	370
3. Izpred upravnega sodišča.	
Pri presoji stavbnih prošenj je varovanje estetičnih ozirov prepuščeno prostemu preudarku stavbnih oblastev, ne da bi mejaši ali druge, s stavbo prizadete stranke bile opravičene uveljavljati zahteve dobrega okusa (estetike, arhitektonike) kot svojo subjektivno pravico. (Razsodba upravnega sodišča z dne 17. decembra 1909 št. 11.406 ex 1909.)	373
4. Matej Andrejević Ternove: †	375
5. Književna poročila	381
6. Razne vesti	383

Slovenski Pravniki.

Leto XXIX. V Ljubljani, 15. decembra 1913. Št. 12.

Bera.

Spisal dr. Rudolf pl. Andrejka, c. kr. okrajni komisar.

(Nadaljevanje in konec. Glej št. 10 in 11 let. 1912 in št. 1 in 4 letnika 1913.)

5. Razprava.

Kadar je okrajno glavarstvo po izpovedbah zavezanca in upravičenca, pa tudi po svojih uradnih poizvedovanjih pri zemljiški knjigi, davkariji, županstvu, računskem oddelku deželne vlade (namestništva), knezoškofijskem ordinarijatu¹⁾ itd. dognalo vse, kar se sploh dognati dá, tedaj razpiše razpravo za razdelitev bere.

Nameravana razdelitev naj se objavi po županstvu z javnim razglasom vsaj 8 do 14 dni pred razpravo. V razglasu naj se povabijo razun že znanih strank tudi tisti, ki bi se čutili prizadete v svojih koristih pri razdelitvi. Ta razglas bi bil torej podoben razglasom v obrtnih ali v vodopravnih zadevah, manjkala bi mu le določba o prekluzivnem roku, ker mora podobna določba, ki omejuje zakonito pravico strank do pritožbe, biti v posebnem zakonu utemeljena.

Vendar pa bi imel tak razglas koristen učinek, da bi osredotočil kolikor mogoče zanimanje vseh prizadetih krogov — na razdelilno razpravo in da bi jim že pred razpravo dal priliko, pripraviti si za vsak slučaj potrebna dokazila, kar bi potek postopanja znatno skrajšalo in olajšalo. Že znane stranke, ki pridejo v poštev pri razdelitvi bere, je treba seveda imenoma povabiti. Med te spada razun zavezanca tudi cerkveni upravičenec ali njegov zastopnik. Če gre za cerkvnika, naj se povabi vedno poleg njega tudi cerkveni predstojnik.

¹⁾ Zadnja dva urada hranita čestokrat v svojih fasijah odnosno famih listinah zelo važne podatke o vsebini in obsegu bere, ki so se drugje že pozgubili.

Pri razpravi sami imej okrajno glavarstvo, če mogoče, že pripravljen razdelilni osnutek o bera, ki se po morebitnih novih izpovedbah le popravi, odnosno razširi. V njem naj bodo navedene poleg imen posestnikov in njihovih bivališč odprodane parcele, če mogoče po njih krajinskem imenu, potem njih čisti katastralni donos, in na podlagi tega izračunani denarni relutum pro rata od deljene bere. Torej nekaka osnova bodoče razsodbe v tabelarni obliki. Za lažje praktično umevanje ta vzorec:

Bera starega posestva N. znaša n. pr. neoporečeno:

2 mernika pšenice	}	v denarju: (upoštevanje cene naj- bližjega trga)	2 × 8 K = 16 K
1 mernik ovsa			1 × 60 „ = 6 „
1 peljaj drv ter			1 × 14 „ = 14 „
60 vinarjev v denarju			1 × 0·6 „ = 0·6 „
			Skupaj torej . 36 K 60 v

Od posestva so se odprodale spodaj imenovanim posestnikom te-le parcele in bi torej nanje prišlo:

Tek. št.	Ime	bivališče	Štev. parcel	Katastralni čisti donos	Odprodano leta	Odpade od bere na parcelo	Opomba
	posestnika						
1	France Sušnik Dolenje št. 2		245 njiva	2·45	1893	. . K . v	
2	Leon Jamšek Vrhovlje št. 3		641 travnik	6·78	1904	. . K . v	
3	Ivan Vavpotič Rova št. 6.		32 gozd	11·39	1884	. . K . v	sedaj v Ameriki, zastopnik: Jak. Pirc
itd.	itd.		itd.	itd.	itd.	itd.	

Ko se je došlim strankam postanek in potek zadeve ter name-ravani način razdelitve bere (približno tako kakor kaže vzorec) pojasnil, se povabijo na izjavo in sicer najprvo berski zavezanec, ki je razdelitev povzročil, za njim berski upravičenec in končno druge prizadete stranke.

Morebitne u g o v o r e je po možnosti že pri razpravi ustmenim potom pojasniti in poravnati; če to ne gre, naj se na kratko zabeležijo v zapisnik. Najbolj navadni ugovori so:

1.) Ugovarja se, da je sploh prišlo do razdelitve; bera naj se odrajuje le od enega zavezanca kakor do sedaj. Često

se trdi v podkrepitev te zahteve, da je takrat, ko se je posestvo na kose razprodalo, dotičnik obdržal ali dokupil hišo izrecno zato ceneje, ker je bila bera celega posestva prenešena na hišno številko.

Istinitost takega ugovora naj se, če moči, takoj ugotovi, če ima ugovornik že zadevne pogodbe ali druge listine pri sebi, ali da navzoči (župan, župnik, farani itd.) potrde ali zanikajo trditev ugovornikovo. Kadar pa le-ta vstraja na stališču, da je vsled posebne pogodbe, ki se je pri prodaji posestva sklenila, popolnoma ali vsaj deloma prost dodeljenega mu berskega ekvivalenta, tedaj naj okrajno glavarstvo stranko napoti na civilno pravdno pot, ne da bi se spuščalo v nadaljna poizvedovanja.

Za tako postopanje imamo podlago v zakonu z dne 13. junija 1882 drž. zak. št. 1 iz leta 1886 o odkupu berskih davščin. Brez dvoma se dado določbe tega zakona analogno uporabiti pri postopanju o razdelitvi bere. Glede sodne pristojnosti se je sklicevati na prejšnja izvajanja.¹⁾

Vsled ugovora, ki se mora razpravljati pri sodišču, pa ni treba, da se postopanje pred upravnim oblastvom prekine, utegne se namreč nadaljevati tako, da je glede ostalih posestnikov vse ugotovljeno, kadar izide rzsodba sodišča. Previdno je pa, da okrajno glavarstvo v takem slučaju s svojo rzsodbo počaka, ker prejudicira rzsodba sodišča vsekakor končni rzsodbi okrajnega glavarstva.

2.) Najbolj navaden ugovor pa je, da se sicer rzsdelitev kot taka prizna, a da se izpodbija mera izračunane berske tangente. Trdi se n. pr., da katastralni donos ni tako velik, da niso vse navedene parcele več v lasti ugovornikovi itd. Ti ugovori se dado v mnogih primerih ali že pri rzspravi ali pa po kratkih poizvedbah hitro rzsrešiti.

Vprašanje je, ali se morajo vsi prizadeti vnovič povabiti na rzspravo — kadar se pokaže istinitost ugovora — ter se vsled tega premeni pri prvi rzspravi določena berska tangenta. Strogo tolmačenje strankinih koristi, ki se po taki premembi navadno obtežijo, bi to zahtevalo, a na drugi strani ne kaže zaradi malenkostnega zvišanja tangente, ki mnogokrat znaša komaj par vinarjev, strankam povzročati novih stroškov. Zato je priporočati, da se že pri prvi rzspravi naznani udeležencem alternativna rzsdelitev za slučaj, da se

¹⁾ Glej Slov. Pravnik 1912, št. 10./11., stran 304—307.

ugovori izkažejo za resnične, ter se že tukaj ugotovi, ali imajo ostali udeležniki zoper to alternativo kaj ugovarjati. Navadno ne bo nasprotovanja, ker gre za malenkostne zneske. Če bi pa kdo vstrajal pri odporu, potem naj se to zabeleži; tudi v tem slučaju ni treba več nove razprave, stališče vseh strank je zadosti pojasnjeno in godno za končno razsodbo.

6. Razsodba.

Kakor že zgoraj omenjeno, tvori naj na razpravi predložena in ondi rektificirana tabela berskih tangent podlago za razsodbo. Ta tabelarna oblika ima i za oblastvo i za stranke ugodnost, da obsega vse parcele, ki so tvorile prejšnje posestvo, ter olajša kontrolno delo pri poznejših spremembah lastnikov teh parcel. Zato naj se tangente za vsako parcelo posebej izračunajo in označijo tudi tam, kjer je kak udeleženeč lastnik več odprodanih parcel.

Razsodba naj ima poleg razdelitve berskih tangent natanko ugotovljeno celo bero, ki se je kedaj odrajtovala od celega posestva in sicer v prirodninah in v denarnem relutumu.

Kadar je podalo med razpravo več raznih udeležencev ugovore, naj se za vsakega ugovornika zadevni ugovor obravnava posebej; glede onih, ki niso nič ugovarjali, odpade ta odstavek.

Razsodba mora kajpada obsegati tudi poduk o prizivnih sredstvih. Tu veljajo določbe zakona o pravnih sredstvih iz leta 1896 drž. zak. št. 296.

O razsodbi je obvestiti poleg zavezancev vselej tudi cerkvenega predstojnika kot zastopnika berskega upravičenca, ter tudi njemu podeliti pravica do pritožbe.

Kar se tiče stroškov razprave (komisijski stroški, pričnine), prisoditi bi jih bilo po splošno veljavnih načelih onemu, ki je uradno postopanje povzročil in v čigar interesu se je izvedlo; v našem slučaju torej berskemu zavezancu, ki je za razdelitev bere zaprosil, oziroma jo s svojimi ugovori povzročil. Pri tem se utegne pripetiti, da ti stroški znatno presegajo bersko tangento, ki pride na dotičnega upravičenca. Zato bi bilo uvaževati, ali naj se ne odmerijo stroški berske razdelitve po ključu izračunanih tangent med vse, v razsodbi ugotovljene berske zavezance. Glede na tendenco, ki jo ima cela razdelitev, da razbremeni kolikor toliko do-

dosedanjega berskega upravičenca, se morajo dosledno tudi stroški berske razdelitve, ki so v tem primeru, le akcesorij berske dolžnosti, po zgornjem ključu razdeliti. Praksa ni stalna. Druga alterativa se mi zdi, čeprav obširnejša, vendar pravičnejša in milejša.

Od katerega časa naj velja razdelitev bere? Tu je upoštevati zgoraj pri »Časovni meji« (pod 4)¹⁾ podana izvajanja. Stari berski zavezanec se po razdelitvi bere znatno razbremeni, zato pa je njegova dolžnost, da se kot gospodar za svoje pravice pravočasno pobriga. Če torej na župnikove ali cerkovnikove opomine kratkomalo ne odgovori ali ne navede vzrokov svojega kljubovanja, je sam kriv, da se na njegove, čeprav upravičene težnje toliko časa ne more ozirati, dokler jih sam berskemu upravičencu ali pa pristojnemu oblastvu ne prijavi. Takrat pridejo namreč tudi drugi prizadeti posestniki do tega, da se za celo zadevo zanimajo in svoje koristi varujejo. Da bi se pa ti posestniki v razdelilni razsodbi kar kratkomalo pritegnili k plačevanju bere za tista leta, v katerih se ni niti upravičenec niti zavezanec brigal za ureditev bere in v katerih o kakem razdelilnem postopanju sploh še ni bilo govora, to se mi zdi neopravičeno. Plačevanje bere za ta leta je zgolj zadeva med berskim upravičencem in starim berskim zavezancem, ki naj se ločeno od razdelilnega postopanja dožene, kakor je že zgoraj v členu o oficijoznosti postopanja omenjeno.²⁾

Kateri trenotek naj bo torej merodajen? Po dosedanjih izvajanjih le oni, v katerem je oblastvo potom javnega razglasa opozorilo prizadete posestnike na nameravano premembo v dosedanjem plačevanju bere. Dan javne razglasitve te uradne objave naj bo merilo za čas, od katerega naj velja moč razdelilnega odloka. Ker pa utegne od tega dne do dneva rzsodbe preteči precej časa, je pripisati rzsodbi veljavo nele *ex nunc*, ampak *ex tunc*, od dneva objave razglasa. Taka ugotovitev ima tudi to za se, da oblastvo pospeši rešitev. Z odlaganjem razdelitve utegnejo se razmere vsled odprodaje, dedščin i. t. d. znatno premeniti in oblastvo bi moralo vedno dopolnjevati razdelilni osnutek.

1) Glej Slov. Pravnik 1913, št. 4, stran 113—114.

2) Glej Slov. Pravnik 1913, št. 4, stran 111—112.

Kako je treba postopati, če se **po pravomočni razdelitvi** dogode take premembe, ali naj za vsako premembo oblastvo intervenira s posebnim odlokom, o tem je govor v nastopnem odstavku.

7. Izvršitev razdelilne rzsodbe.

Pravomočna razdelilna rzsodba ima, kakor vse rzsodbe političnih oblastev, **moč politične izvršbe**.

Vprašanje pa je, kako naj se sicer (izven izvršbe) uredi plačevanje berskih tangent. Nekatera okrajna glavarstva so izterjevala tangente od dosedanjih (starih) berskih zavezancev na ta način, da so upravičencu, kakor doslej plačevali vso bero, da so se pa potem regresirali pri posestnikih, ki so bili v rzsodbi navedeni, ali pa pred plačilom pobirali pri njih berske tangente. Ta praksa je zelo olajšala upravičencu in oblastvom delo, pripravila pa je starega zavezanca ob vse ugodnosti razdelitve, ker mu je naložila posle uradne eksekucije, ne da bi mu dala potrebno uradno oblast. Oficijozno izterjavanje od sosedov in vaščanov je dovedlo zadevnega berskega zavezanca čestokrat do tega, da je rajše celo izterjevanje berskih tangent opustil.

Ta praksa torej ni vzdržljiva, ker zastopa načelo ministrskega ukaza iz leta 1885, ki ga je upravno sodišče l. 1900¹⁾ zavrglo in ker je v bistvu nasprotna tendenci celega razdelilnega postopanja, ki ima namen ustanoviti za vsakega prizadetega posestnika le tisti znesek stare bere, ki mu gre po meri (donosu) pridobljenega sveta. Za vse druge dele berske dajatve se mu ni treba več brigati.

Treba je torej spraviti razdeljeno bero v okvir dosedanjih berskih dajatev. V to svrhu se poda navodilo cerkvenemu predstojniku že v rzsodbi, da naj pripiše pri vfaranih posestnikih izračunjeno bersko tangento k drugim njihovim berskim dajatvam, toda ločeno, pri zunanjih (nevfaranih) posestnikih pa jo vpiše v posebne zaznamke.

Razdeljeno bero pobira torej berski upravičenec skupno z ostalo bero. Tako bodo plačevali vfarani posestniki razdeljeno bero (navadno v denarju) z bero svojega posestva vred, in

¹⁾ Glej Slov. Pravniki 1913, št. 1, stran 4—5.

ne bo nobenih težav in posebnih stroškov, zunanji posestniki pa bodo denar ali sami prinesli ali po pošti poslali.

Koder bi se posestniki upirali ali bi odlašali plačevanje pravomočno razdeljene bere, naj se cerkveni predstojnik obrne na politično oblastvo za izvršilno izterjanje. Na posestnikov ugovor, da se je del, od katerega plačuje bersko tangento, že po pravomočni razdelitvi odprodal, naj se z izvršilom počaka, berska tangenta pa po ugotovitvi dejanskega stana provizorno predpiše na novega lastnika dotične parcele. Toda to bodi le izjema. Ako bi pa moralo okrajno glavarstvo po pravomočni berski razdelitvi zaradi vsake premembe na novo posredovati, bi to povzročilo neprimerno mnogo dela, na drugi strani pa je za redno poslovanje potrebno, da odgovarja razdelitev vedno dejanskim razmeram. Iz tega sledi, da je treba stalne razvidnosti glede berske razdelitve. Razvidnost imej lokalna oblast: županstvo v sporazumu s cerkvenim predstojnikom, kakor je že v mnogih krajih običajno. Vse premembe, ki se izvrše med letom v stanju zadevnih parcel in njih lastnikov, naj se eventualno s pomočjo zemljiškoknjižnih in davčnih uradov natančno označijo. Mesec pred pobiranjem bere pa naj se ta seznam vpošlje okrajnemu glavarstvu v pogled in potrdilo.

Oblastvo se nato prepriča na podlagi uradnih pojzvedb o resničnosti in pravilnosti označenih sprememb, jih, če treba popravi in tako popravljene seznam vrne županstvu in berskemu upravičencu. Da se izogne poprejšnjim ugovorom med pobiranjem bere, bi kazalo, da se ta dopolnjeni in popravljeni seznam od županstva na običajen način javno razglasi in v njem pozove vse one, katerih se tičejo premembe, da morebitne pomisleke in ugovore zoper spremenjeni razdelilni izkaz podado v gotovem roku pri županstvu. Podane ugovore naj v prvi vrsti županstvo v sporazumu s cerkvenim upravičencem pobota, če to ne gre, naj predloži izkaz okrajnemu glavarstvu, ki stvar končno uredi. Če ni bilo ugovorov, naj se izkaz hrani pri županstvu, prepis pa pošlje berskemu upravičencu in okrajnemu glavarstvu, pri katerem naj se vodi o vseh berskih razdelitvah nekak k a s t a s t e r.

Na ta način bode mogoče zagotoviti vrednost berske razdelitve in onemogočiti vedne spore in pritožbe, ki

dandanes obtežuje v enaki meri politična oblastva, cerkvene upravičence in berske zavezance. Da pa je to zelo važna zadeva, vsaj na Kranjskem, je posneti iz tendence zadnje kranjske zakonodaje v zadevah berskega odkupa. Po smeri in razvoju dosedanjih sklepov deželnega zbora iz l. 1912, se sme sklepati, da se bode možnost odkupa bere znatno omejila in da bode torej bera ostala vsaj za do-gleden čas v veljavi.

Za ta slučaj pa je oblastvena ureditev berskih vprašanj neiz-gibna in želeli bi bilo, da bi poklicani, zakonodajni in upravni čini-telji v obliki izvršilne naredbe k novemu berskemu zakonu uredili ne samo vprašanja o odkupu bere, ampak ves obširni kompleks vprašanj, ki se tičejo obstoječe bere, katerih pretežna važ-nost v političnem uradovanju pokazati in pojasniti, je bil smoter te razprave.

Iz pravosodne prakse.

A. Civilno pravo.

a) Spori med hranilnico, ki izvršuje po svojem ustavu opravila v zmyslu člena 272. št. 2 trg. zak., in med njenim knjigovodjem spadajo pred trgovsko sodišče (trgovski odsek okrožnih in deželnih sodišč [§ 51 št. 2 j. n., § 39 št. 2 uvodnega zak. k trg. zakonu]). Kadar je stvar nujna in po vsebini izpodbijanega sklepa ni možna dvojna od-ločba o isti stvari na višji stopinji, se sme rekurz predložiti višji stopinji še predno je potekel za rekurz dovoljeni rok (§ 208 s. prav.).

Pri neprotokolirani hranilnici je bil tožnik več kot deset let stalno nameščen knjigovodja s pravico do penzije po analogiji določil zakona z dne 14. maja 1896 drž. zak. št. 74 (pens. normale za c. kr. civilne uradnike). Vsled spora med hranilničnim vodstvom in knjigo-vodjo je hranilnica suspendirala knjigovodjo od službe ter uvedla istočasno proti njemu nekako disciplinarno postopanje, ki se je po šestih mesecih končalo s tem, da je hranilnica odpustila knjigovodjo disciplinarno iz službe in mu tudi odrekla pravico do penzije.

Knjigovodja je bil mnenja, da je odpust neveljaven, da je prejel slej uradnik hranilnice in da mu gre vsled tega tudi naprej mesečna, med tem že v plačilo zapadla mezda. Tožil je torej pri civilnem senatu okrožnega sodišča v Mariboru (znak Cg I 280/13) hranilnico na priznanje, da je disciplinarni odpust iz podeljene mu službe stalnega knjigovodja nedopusten in neveljaven, in zahteval plačilo zneska 1929 K 92 h.

Tožena hranilnica je uveljavljala pri prvem naroku ugovor stvarne nepristojnosti v dvojnem oziru. V prvi vrsti, da je za to tožbo pristojno okrajno sodišče, ker gre za mezdni spor v zmislu § 49. št. 6 jur. n., v podrejeni vrsti pa, da je pristojen trgovski senat okrožnega sodišča, ker opravlja hranilnica trgovske posle v zmislu člena 272 št. 2 trg. zak., in jo je torej smatrati za trgovko glasom člena 4 trg. zak., dalje, ker gre za spor v zmislu § 39 uvod. zak. k trg. zak. in je končno za take spore po določilu § 51 št. 2 jur. n. pristojen trgovski odsek okrožnega sodišča.

V pripravljalnem spisu, vložnem z ozirom na navedbe tožbenega odgovora, je branil sicer tožnik podsodnost civilnega senata okrožnega sodišča v Mariboru, za vsak slučaj pa je predlagal tudi kombinirani senat v zmislu § 61 in sl. jur. n.

Sodišče je ugodilo ugovoru nepristojnosti po razpravi, omejeni temeljem §§ 189 in 260 odst. 1 c. pr. r., na uveljavljeni ugovor, zavrnilo je tožbo in naložilo tožniku povrnitev pravnih stroškov. Odločba se opira bistveno na te-le r a z l o g e:

Vprašanje, ali je za to tožbo pristojen trgovski odsek okrožnega sodišča v zmislu § 51 št. 2 jur. n. in § 39 št. 2 uvod. zak. k trg. z., je predvsem odvisno od tega, če je smatrati toženko za trgovko v zmislu trg. zakona. Vprašanje pa se mora zanikati, ker z ozirom na vsebino ustava hranilnice ne gre trditi, da bi opravljala ona obrtoma trgovska opravila. Po § 1 omenjenega ustava je namen hranilnice ta, da omogoča manj imovitim slojem plodonosno nalaaganje prihrankov. V zmislu § 9 pripade ob razpustu hranilnice čista imovina občini, ki naj jo uporabi v dobrodelne namene. Vse to izključuje torej vsak pridobitni namen, oziroma vsak namen, ki meri na dobiček. Tega ne spremeni dejstvo, da je n. pr. hranilnica po določilu § 25 upravičena k meničnemu eskomptu. Tudi ta pravica je namreč omejena, in vsa v § 25 ustava naštetá opravila imajo v zmislu nadpisa k paragrafu ta namen, da se zaloge hranilnice pri-

merno uporabljajo ter nalagajo. Končno hranilnica tudi ni protokoliрана in tudi iz tega dejstva se dá sklepati, da je izključena podsoodnost trgovskega senata.

Pa tudi pristojnost civilnega odseka z ozirom na določilo § 49 št. 6 jur. n., ni dana, ker spadajo po tem določilu vsi mezdni spori med »vsemi ostalimi delodajalci ter njihovimi delovodji, pomočniki, delavci ali vajenci...«, ne glede na visokost spornega predmeta pred okrajna sodišča. Brez dvoma je smatrati tožnika v tem določilu navedenim delojemalcem ter toženko tam imenovanim delodajalcem; pravilnosti tega naziranja prav nič ne spremeni to, da je tožnik delojemalec višje kategorije, kakor jih navaja § 73 št. 3 obrt. zak., ter trgovski pomočnik v zmislu zakona o trgovskih pomočnikih z dne 16. januarja 1910 št. 20 drž. zak. Terminologija § 49 št. 6 jur. n. je splošna in v podporo te razlage je treba poudariti, da našteva § 73 št. 3 obrt. r. delovodje kakor knjigovodje kot delojemalce višje kategorije in da omenja § 49 št. 6 jur. n. v svrhu eksemplifikacije ravno delovodjo, ki ga postavlja obrtni red na isto stopinjo kakor knjigovodje.¹⁾

Zadeva je bila za tožnika z ozirom na šestmesečni rok § 34 zak. o trg. pom. zelo nujna, zato je vložil proti sklepu rekurz, predno je bil pismeni izdatek sklepa prve stopinje dostavljen; dan pozneje pa je brzojavno predlagal, da se rukurz predloži takoj.

Na to brzojavko je odgovorilo okrožno sodišče s sklepom, da rekurza proti prvotnemu sklepu ne more predložiti z ozirom na določilo § 208 sod. posl. pred pretekom rekurznega roka, ker ima tudi toženka pravico do stroškovnega rekurza.

Proti ravnokar omenjenemu sklepu je tožnik rekuriral vnovič, — trdeč, da v nujnih slučajih določilo § 208 sod. posl. nima mesta, — nakar sta bila oba rekurza predložena še pred pretekom prvotnega rekurznega roka višjemu sodišču v Gradcu.

Višje deželno sodišče je ugodilo obema rekurzoma, zavrnilo na prvotni rekurz ugovor nepristojnosti ter zaukazalo sodišču prve stopinje meritorno rešitev pravde v stvari sami, glede stroškov pa izreklo, da jih je smatrati za pravnne stroške — s to utemeljitvijo.

¹⁾ Ti razlogi se opirajo glede podsoodnosti trgovskega senata na razsodbo vrhovnega sodišča z dne 6. februarja 1895 šte. 1378 Adler Clemens št. 1823, glede podsoodnosti v zmislu § 49 št. 6 jur. n. pa na komentar Mayer-Grünberg k § 41 zak. o trg. pom.

Pritožba proti sklepu, ki se tiče takojšnje predložitve rekurza, je dopustna, ker tega sklepa, storjenega od predsednika senata po končani razpravi, ni smatrati za pravdovodstveno zadevo in mora torej o pritožbi razsoditi višje sodišče, ne pa senat prve stopinje v zmislu § 516 c. pr. r. Rekurzu pa je bilo ugoditi, ker niti civilnopravni red, niti določilo § 208 sod. posl. ne branita takojšnje rešitve rekurza v nujnih slučajih. To bi bilo sicer izključeno takrat, kadar izpodbijanega sklepa ni moči deliti, ali kadar je izpodbojen obojestransko tako, da bi bila nedopustna ponovna odločba o isti stvari. Tega tukaj ni, ker obsega sklep odločbo o glavni stvari in o stroških, in je takojšnja rešitev rekurza v glavni stvari vsled nujnosti zadeve zato dopustna, kajti poznejša rešitev morebitnega rekurza glede stroškov je še vedno možna.

Rekurzu proti sklepu glede ugovora nepristojnosti pa je bilo ugoditi v prvi vrsti radi tega, ker je pravnopomotno naziranje prve stopinje, da je podana podsodnost okrajnega sodišča v zmislu § 49 št. 6 jur n. Ta podsodnost se namreč radi tega ne da utemeljevati s pomočjo § 73 obrt. r., ker hranilnica kot taka sploh ni podvržena določilom obrtnega reda, in ker torej določila obrtnega reda o medsebojnem razmerju delojemalcev in delodajalcev ne morejo biti merodajna za hranilnico. Določila obrtnega reda pa se tudi slično ne dajo uporabiti v tem slučaju, ker glasom § 73 obrt. r. ni knjigovodje prištevati pomožnim delavcem, in ker določa § 73 obrt. r. le glede teh slučajno podsodnost okrajnega sodišča. Tudi besedilo § 49 št. 6 j. n. ne podpira naziranja prve stopinje, ker knjigovodja ne spada pod nobeno vrsto, naštetih v tem določilu, zlasti ga ni prištevati k delovodjem, pomočnikom in vajencem. Glede nadalje uveljavljenega ugovora, da bi bil za to zadevo pristojen trgovski odsek, pridružilo se je višje deželno sodišče razlogom prve stopinje.

Odločba o stroških pa je utemeljena s tem, da zadeve ni smatrati za končno za stopinjo, z ozirom na vrnitev prvi stopinji v nadaljno razpravo, da je torej po določilih §§ 52 in 50 c. pr. r. pridržati odločitev o stroških končni rešitvi v glavni stvari.

Proti temu sklepu pritožili sta se obe stranki, tožnik radi tega, ker se mu niso priznali stroški vmesnega spora, čeravno se je ločeno razpravljalo o ugovoru nepristojnosti, toženka pa raditega, ker se je zavrnil ugovor nepristojnosti.

Vrhovno sodišče je ugodilo s sklepom od 1. decembra 1913 opr. št. R VI 381/13, revizijskemu rekurzu toženke tako, da je spremenivši izpodbijani sklep ugovoru nepristojnosti civilnega senata okrožnega sodišča v Mariboru ugodilo ter zadevo v svrhonadaljevanja razprave in razsoje odkazalo v zmislu § 61 j. n. trgovskemu senatu istega sodnega dvora, dočim je tožniku naložilo, da mora povrniti toženki polovico stroškov vmesnega spora prve in tretje stopinje.

Razlogi.

Tudi vrhovno sodišče se je pridružilo naziranjju višjega sodišča, da o pristojnosti okrajnega sodišča v zmislu § 49. št. 6 jur. n. ne more biti govora, ker se navedeno določilo o pristojnosti ne sme uporabljati za mezдне spore uslužbencev višje kategorije. To določilo gotovo ne bi naštevalo posameznih vrst delojemalcev, ako bi hotelo mezдне spore vseh delojemalcev brez razlike podvreči pod sodnost sodišč, ki je v korist le onih delojemalcev nižjih vrst, kakor jih našteva navedeni paragraf, kolikor prihaja v poštev hitrejše in cenejše postopanje okrajnega sodišča. Pravilnost te razlage je podprta z nagibi svoječasne vladne predloge k pravilniku sodne oblasti.

Nasprotno pa smatra vrhovno sodišče, da za to tožbo ni pristojen civilni senat okrožnega sodišča, ampak da spada zadeva pred trgovski senat istega sodišča.

V zmislu § 25 št. 2, 4 in 5 ustava je tožena hranilnica upravičena dajati posojila proti zastavi avstrijskih zadolžnic ter drugih enako vrednih kreditnih papirjev, nadalje eskomptovati obrestne kupone, izžrebane vrednice države ter določnih avstrijskih podjetij, ter menice, ki zapadejo v kratkem roku in ki so posebno varne, končno dajati posojila javnim družbam. Ta opravila, ki so dovoljena toženki, smatrati je za pravne posle v zmislu člena 272 št. 2 trg. z., in tisti, ki jih izvršuje obrtoma, je v zmislu člena 4 trg. z. trgovcev. Hranilnica izvršuje taka opravila v namenu dobička, kajti § 6 ustava govori o dobičku uprave ter imenuje kot vir dobička »obresti od opravil, dovoljenih po ustavu«. To, da je doseženi dobiček podvržen posebnemu namenu, ne more ničesar spremeniti na dejstvu, da je njen obrat v omenjenih slučajih trgovski, kajti trgovcu je na prosto voljo dano, kako porabi svoj dobiček, ter je smatrati uporabo dobička napram trgovskemu zakonu za povsem brezpomembno.

Okolnost, da tožena hranilnica v trgovski register ni vpisana, dasi izvršuje obrtoma opravila v zmislu člena 272 odst. 2 trg. z., tukaj ne pride v poštev ter ne more preprečiti podsodnosti trgovskega senata, kajti zadeva spada po § 51 št. 2 trg. z. v zvezi s § 39 št. 2 uvodnega zakona k trg. z. k trgovski podsodnosti, za katero je zadosti, da je delodajalec sploh trgovec in ni treba — v nasprotstvu k slučaju § 39 št. 1 nav. zakona — da je delodajalec tudi registriran trgovec.

Z ozirom na določilo § 61 j. n. moral pa bi civilni senat prve stopinje istočasno s sklepom o ločeno razpravljenem ugovoru nepristojnosti akreniti spremembo senata, in ker se je to opustilo vsled pravnopomotne presoje zadeve, določilo je revizijsko sodišče, da se mora postopanje nadaljevati pred trgovskim senatom, ki se naj sestavi v zmislu § 61 j. n.

Ker se je o ugovoru nepristojnosti ločeno razpravljalo, in ker je vmesni spor končan, priznati so se morali toženki stroški, ne glede na izid zadeve v glavni stvari. Priznala pa se je le polovica stroškov, ker je toženka s svojim, v prvi vrsti stavljenim predlogom na zavrnitev tožbe vsled baje obstoječe absolutne nepristojnosti podlegla, in prodrla s svojim, v podrejeni vrsti uveljavljenim ugovorom, glede pristojnosti trgovskega senata.

Dr. Friderik Babnik.

b) Slučaj uporabe tujega (angleškega) prava po zmislu §§ 36. in 37. obč. drž. zak., osobito glede pravic iz »konosementa«. — Dokaz veljavnega angleškega prava. — Dokaz, ki ga dogovorita stranki za sporno okolnost, je veljaven.

Tržaška firma A je tožila parobrodno družbo B v Hullu (Angleško), zastopano po njeni agenturi B v Trstu pri c. kr. o k r a j n e m s o d i š č u za trgovske in pomorske stvari v Trstu radi 1196 K 75 h.

Tožba na vseh treh stopinjah odbita.

D e j a n s k i s t a n.

Tožnica A dobiva vreče od firme C iz Hulla potom tožene parobrodne družbe B. Pri zadnjih 5 pošiljativah je tožnica konšta-

tirala na vrečah primanjkljaj v vrednosti 1196 K 75 h. — B navaja, da je smatrati priznanico (Konossement) dd. Hull 21. aprila 1910 za vozno najemno pogodbo med strankama. Njeni parniki so vpisani v luki Hull in jo je torej smatrati za tujezemko. Priznava delni primanjkljaj, ki pa ni bil reklamiran. Dalje se pa sklicuje na oprostilno klavzulo, po kateri B ne odgovarja »za božje čine, nezgode na morju in na rekah, sovražnike kralja, pirate, vsakokratne tatove, bodisi da so ti na ladji ali ne, na suhem ali na morju, v službi brodarja ali ne.« — A zanika, da bi bila pogodba sklenjena na Angleškem, ampak trdi, da je bila pogodba perfektna šele v Trstu potom vročitve priznanice, ki se je glasila na prinosca (portatoze). Zanika tudi, da bi bila odobrila oprostilno klavzulo, ker je A zanjo izvedela šele po prevzemu konosementa. Zahteva torej povrnitev škode.

Razlogi I. inštançe.

Sodnik smatra upravičenim ugovor B-e, da jo je zato, ker je bila sklenjena voznonajemna pogodba na Angleškem in ker so tam tudi njeni parobrodi vpisani, soditi po angleškem pravu. V zmislu § 37. obč. drž. zak. »locus regit actum«, ako ne nasprotuje morda določba § 4. obč. drž. zak., ki pa v le-tem slučaju ne pride v poštev. Iz §§ 35., 36., 37. obč. drž. zak. izhaja, da velja ta norma nele glede oblike, ampak tudi glede vsebine pogodbe. Samo ako bi tujezemski zakon bil po našem pravu nemoralen, bi se moralo soditi samo po našem pravu.

Dokazano je, da je bila nakladateljica angleška firma, ki se je podvrgla vsebini priznanice; da se priznanica glasi na »ordre« in da je toženka, posestnica police, potom gira sprejela vse obveznosti in pravice, pristoječe kreteljici in se torej tudi podvrgla v njej navedenim klavzulam.

Ni pa moči smatrati, da je bila pogodba perfektna v Trstu potom izročitve priznanice, ker je za le-to odločilen kraj, kjer je bila sestavljena (Hull) in kjer se je tudi izvršilo vkrcanje.

Glede na to in ker po splošnih normah prava odgovarja ladja za primanjkljaje in poškodbe blaga za čas ko se nahaja na brodu, bodi omenjeno, da je bilo v svrhu paraliziranja te odgovornosti dogovorjeno potom tozadevne klavzule, da brodar ne odgovarja za »vis maior«, za pomorske nezgode, pirate, tatove in da se poleg te takozvane »clausulae negligentiae« nahaja v priznanici (po angle-

škem pravu) še druga klavzula, po kateri se smatra dokazanim, da je bilo blago ukradeno, ako kakšna brodarjeva oseba priseže, da je bilo blago vkrcano, in ako se po pričah potem dokaže, da se blago ni moglo najti in da se je izguba ugotovila.

B je potom tozadavnega legaliziranega »affidavit« dokazala, da je obveznost teh klavzul pravnoveljavna in je tudi po pričah dokazala vkrcanje in primanjkljaj. Zato jo je z ozirom na te klavzule smatrati za neodgovorno in obstoji torej »preasuntio juris«, da je bilo blago ukradeno med vožnjo. Na to dispozicijo angleškega prava je sodnik vezan razen ako bi se dokazalo nasprotno.

Da ta »negligence clause« ni nemoralna, izhaja iz naslednjih razlogov:

Odgovornost brodolastnika za škodo pri nakladu (tovoru) temelji na dispozicijah §§ 970., 1316. obč. drž. zak. in čl. 216 francoskega trg. zak., sprejetega pri nas kot običajno pravo. § 1313. določa za pravilo neodgovornost za krivična dejanja drugih, § 1316. v zvezi s § 970. obč. drž. zak. pa določa izjemo od tega pravila. Vozniki, bodisi na suhem ali pa na vodi odgovarjajo za škodo, katero povzročijo z blagom poslujoče osebe. Druge norme glede te odgovornosti so sankcionirane v čl. 395. in 400. trg. zak. za voznike blaga na suhem, po rekah in po jezerih.

Toda vse te norme so dispozitivnega značaja, a ne »jus cogens«. Ni ga zakona, ki bi zabranjeval nakladalcu, odpovedati se pravicam, ki bi mu pristojale napram gori navedenim osebam, — medtem ko obč. drž. zakonik našteva taksativno akcesorne pakte, kojih veljavnost je izključena, ker je smatrana na splošno, poedino ali pa iz moralnih oziróv nasprotna pogodbi kakor n. pr. norme §§ 937., 1070., 1502. obč. drž. zak. Isotako se prepoveduje v členu 423. trg. zak. železniškim podjetjem, da bi se oprostila od odgovornosti po členih 395 in 400 trg. zak. ter se naš obč. drž. zakonik ravno pri § 1317. sklicuje na posebne določbe, izdane za javna transportna podjetja. Ker torej zakonodalec ni prepovedal nakladalcu odpovedati se pravicam po § 1316. in 970. drž. zak., izhaja iz tega, da nakladalec to lahko stori, ne da bi se morala ta odpoved smatrati za nemoralno, češ, da je »contra bonos mores« ali pa proti javnemu redu.

Bodi omenjeno, da brodarji s temi klavzulami ne greše proti dobri veri, proti kreditu, tudi ako so z ozirom na zmanjšano odgo-

vornost znižali voznino, ker nakladalci lahko zavarujejo blago tudi proti tatvini.

V ostalem so pa tudi druga zakonodajstva, francosko, nemško, italijansko popolnoma edina, da priznavajo te klavzule za veljavne.

Druga klavzula priznanice je, da parobrod ne odgovarja za izgube in škode, zoper koje se lahko zavaruje. V našem slučaju pa je bilo dokazano, da je primanjkljaje po angleškem pravu smatrati za tatvino; znano pa je, da tvori tatvina predmet zavarovanja.

Istotako se ne me prezreti klavzula, da je vse reklamacije, ki naj bodo veljavne, izvršiti pri agencijah firme v pristanišču izkrcavanja tekom 48 ur; tega A ni bila storila.

II. i n s t a n c a

je s slično motivacijo odbila tožbeni zahtevek.

Razlogi III. i n š t a n c e.

Proti izpodbijani sodbi se navajajo revizijski razlogi odst. 2. in 4., § 503 c. pr. r. Prizivno postopanje naj bi bilo pomanjkljivo, ker se v zmislu § 271. c. pr. r. ni razbiral angleško pravo glede priznanice in ker se v tem slučaju ni zahtevalo posredovanja pravosodnega ministra, ter dalje, ker se je smatralo, da »affidavit« tvori popolen dokaz, in to proti normam avstrijskega dokaznega prava, katerega stranke ne morejo svojevoljno premeniti.

Pravnopomotna naj bi bila prizivna sodba: ker smatra, da je možen sporazum strank glede mednarodnega privatnega prava, dasi spada to k javnemu pravu, in bi bilo torej »jus cogens«; — ker se ne bi moglo uporabljati angleško pravo, ampak izključno avstrijsko pravo, po katerem naj se ravnajo pravna razmerja med ladjo in prejemnikom po pravu pristanišča, kamor je namenjena; — razen tega, da ne bi bila veljavna oprostilna klavzula, vsled katere se toženka smatra prosto odgovornosti radi izgube tovora; — potem ker toženka ni dokazala, da je marjčkajoče blago bilo zares ukradeno, in ker toženka niti ni dokazala, da je blago moglo biti zavarovano proti tatvini, — končno ker je prizivno sodišče napačno smatralo, da se je reklamacija radi primanjkljaja izvršila prekasno, in ker ni smatrala za veljavno reklamacijo in nje konstatacijo potom javnih skladišč.

Principijalno vprašanje je torej, ali se naj iz priznanice izvirajoča pravica ravna po avstrijskem ali angleškem pravu.

Nedvomno je, da je bila priznanica izdana tujcu v Hullu na Angleškem in da je bila izdana od firme vkrcateljice, istotako tujke. Glede oblike in veljavnosti priznanice pride torej v uporabo § 37. o. d. z. — angleško pravo. Pa je istotako gotovo res, da so iz te listine izhajale v Trstu za prevzemnika samostojne pravice in sicer potom pridobitve listine. Dejstvo, da je prejemnik avstrijska firma, je izven spora, torej je pravna razmerja med prejemnikom in ladjo v zmislu § 36. obč. drž. zak. motriti po avstrijskem pravu, razen ako bi se dokazalo, da se je vzelo v poštev drugo pravo. Ako pa kaj takega ni bilo dogovorjenega, ako abstrahiramo § 878. obč. drž. zak. razglašen samo za tuzemstvo, ne bi mogel avstrijski sodnik na noben način, in to že po fundamentalnem principu vsakega prava, proglašiti za izvršljive pogodbene določbe, o katerih bi bilo po naših pravnih principih smatrati, da so nasprotne morali, poštenosti in dobri veri.

Iz § 36. o. d. z. izhajata torej, da je vpoštevati gori omenjeno določbo priznanice na vsak način in da je veljavnost ter pomen tozadevne klavzule presojeti po avstrijskem pravu, kolikor bi ne nasprotovala ravnokar omenjena omejitev.

Dokaz veljavnega britanskega prava je, nasprotno mnenju tožnice, dognan s priloženim juridičnim zvedeniškim mnenjem dd. Hull, 20. maja 1911 (»affidavit«) in to v zmislu naredbe pravosodnega ministrstva od 16. februarja 1888 št. 1794 v št. 10 ukaznika. V zmislu te naredbe je izključena tozadevna intervencija pravosodnega ministra.

Manjka sicer taka potrditev angleškega prava glede takozvane klavzule zavarovanja, obstoja pa glede klavzule »negligentiae« in po tem določilo se mora kakršnakoli reklamacija izvršiti tekom 48 ur v pristanišču izkrcaja.

Prvi sodnik je zares ugotovil, da ta termin ni bil dodržen v tozadevnih prijavah napram toženkinemu agentu v Trstu. Poprejšnja ugotovitev primanjkljaja s strani javnih skladišč nima ničesar skupnega z naznanilom, katero zahteva pogodba, in katero mora izvršiti toženka. Tožnica pa ni bila niti v stanju trditi, da je bila uprava javnih skladišč pooblaščenca, od toženke sprejemati pravne izjave; vprašanje pa, ali mora ista uprava v gotovih ozirih varovati pravice ladje, ne pride v poštev v tem slučaju, kjer gre za zastopnika, imenovanega od toženke.

Že to zadostuje za zavrnitev zahtevka. Poudarja pa se še dejstvo, da se s stališča angleškega prava mora smatrati »*clausula negligentiae*« za obligatorno in da avstrijski sodnik ne more prav nič raziskavati, ali bi bila nemoralna že po splošnih normah prava, dokler ni dokazano, da se je hotelo oprostiti ladjo tudi odgovornosti glede »*culpa gravis*« ali glede »*dolus*« kapetana, in da se je eden teh slučajev tudi pripetil. Tega pa tožnica niti ni trdila, kar bi morala storiti v opravičenje svojega zahtevka, posebno še, ker se tatvina na ladji, in to celo tatvina s strani parobrodnega osebja, lahko pripeti tudi brez kapetanovega »*dolus*« ali »*culpa*«.

Sicer pa izguba blaga potom tatvine ni dokazana v procesualnem zmyslu. Tudi sta se stranki zedinili, da priložitev dveh »*affidavit*«, kojih eden spričuje poznejši prejem, oziroma nakladanje blaga s strani kapetana, in drugi pa nenačelnost in izgubo, zadošča strankam za dokaz, da je bilo blago ukradeno ali izmaknjeno. S tem pa se na noben način ne nasprotuje procesualnemu redu dokaznega prava, ki normira dolžnost dokaza napram sodišču. Ni umeti, zakaj bi tak dogovor, ki pod gotovimi premisami dopušča gotove pravne posledice, mogel biti nedopusten iz javnih ozirov. Potemtakem torej ni moči opaziti pomanjkljivosti prizivnega postopanja niti ne glede okolnosti, da niso bili v zmyslu c. pr. reda vsprejeti dokazi glede vzrokov primanjkljaja.

Sodba vrhovnega sodišča z dne 11. februarja 1913 opr. št. Rv VIII. 381/12.

Dr. V. K.

B. Kazensko pravo.

a) Uporaba § 392. kaz. pr. r. v postopanju glede prestopkov. (Sodba kasacijskega dvora z dne 14. oktobra 1913 Kr II 299/13-4.)¹⁾

S sodbo c. kr. okrajnega sodišča v A. z dne 6. decembra 1912 obsojen je bil I. M. radi prestopka zoper varnost časti na 40 K globe ter v povračilo stroškov kazenske pravde.

¹⁾ Kakor se je uradno prijavilo odvetniški zbornici v Ljubljani, je kazenski senat viš. dež. sodišča v Gradcu dne 26. nov. 1913 sklenil, da se bo v bodoče držal v tej odločbi ustanovljenih načel. Ured.

Vsled vzklica I. M-a glede krivde oprostilo je okrožno kakor vzklicno sodišče v J. s sodbo 21. marca 1913 I. M-a od obtožbe po § 259 št. 3 kaz. pr. r. ter s sklepom istega dne naložilo v zmislu § 390. kaz. zak. povračilo stroškov kazenske pravde zasebnemu obtožitelju M. P-u.

Na prošnjo zagovornika oproščenega obtoženca za odmero stroškov kazenske pravde (prav — zagovora) je nato okrajno sodišče v A. določilo stroške prve stopnje na 24 K 40 h ter se je zadevni sklep strankama dostavil 19. aprila 1913. Na podlagi iste prošnje je vzklicno sodišče v J. določilo s sklepom 23. aprila 1913 stroške zagovora, narasle pri tem sodišču tekom vzklicnega postopanja, na 313 K.

Šele 25. aprila 1913 je zastopnik zasebnega obtožitelja vložil pri okrajnem sodišču v A. napačno na c. kr. višje deželno sodišče v P. naslovljeno pritožbo, katero je vzklicno sodišče v J. spoznalo kakor za utemeljeno iz stvarnih razlogov, mesto da bi jo bilo po § 481. kaz. pr. r. kakor zakasnelo zavrnilo.

Tudi zoper sklep vzklicnega sodišča z dne 23. aprila 1913, s katerim so se odmerili stroški zagovora na 313 K, je zasebni obtožitelj vložil pri vzklicnem sodišču v I. pritožbo, naslovljeno na c. kr. višje deželno sodišče v P. V tej pritožbi poudarja zasebni obtožitelj po svojem zastopniku, da je vzklicno sodišče v I. stroške zagovora previsoko odmerilo, ker bi se bil obtoženi I. M. mogel poslužiti enega izmed zagovornikov bivajočih v J. Res je višje deželno sodišče v P., ugodivši tej pritožbi, premenilo iz navedenih razlogov sklep vzklicnega sodišča ter znižalo stroške na 216 K 73 h.

Po naziranju kasacijskega dvora pa ta pritožba sploh ni bila dopustna ter bi jo bilo moralo kot tako višje deželno sodišče zavrnilo.

Kasacijski dvor navaja sledeče razloge:

Pritožba zoper sklep c. kr. okrožnega kakor vzklicnega sodišča v J. opira se glede pristojnosti na določbo § 392 k. pr. r., trdeč, da je ta določba veljavna tudi v postopanju glede prestopkov, dasiravno tu v prvi vrsti (§ 447 k. pr. r.) veljajo določbe 26. poglavja kazenskega postopnika. Izrecno določuje namreč § 481 k. pr. r., da je zoper odloke okrajnega sodnika, kjer vsklic nima mesta, možna pritožba na sodni dvor prve stopnje tekom treh dni. Tu se torej spreminjajo določila § 392 k. pr. r. glede r o k a i n p r i s t o j n o s t i, preostaja pa

pravilo tega paragrafa, da ima pri vprašanju glede stroškov odločati sodni dvor prve inštanca kakor vsklicni sodni dvor končno in to glede stroškov naraslih ter odmerjenih pri okrajnem sodišču, kakor tudi onih, ki jih je vsklicno sodišče samo odmerilo. Protislovno bi bilo, ako bi imela veljati določba § 481 k. pr. r. glede roka in pravnih lekov zoper sklepe okrajnega sodišča, dočim bi se pritožbe zoper sklepe vsklicnega sodišča v isti kazenski zadevi vlagale po § 392 k. pr. r. Ker zoper sodbe vsklicnih sodišč ni nikakega pravnega leka, bilo bi tudi protislovno dopuščati zoper sklepe vsklicnega sodišča glede odmere stroškov (§ 390 k. pr. r.) pritožbe na c. kr. višje deželno sodišče, ki bi v teh slučajih poslovalo izjemoma kakor tretja inštanca. Kako bi se tudi po § 392 k. pr. r. opravičila dopustnost pritožbe zoper sklepe vsklicnega sodišča v postopanju radi prestopkov, dočim zoper sklepe c. kr. višjega deželnega sodišča kakor druge inštanca (v zadevah, tikajočih se hudodelstev in pregreškov) ne bi bil mogoč nikak pravni lek. Ker pravico pritožbe v zadevah radi pristopkov jasno tolmači § 481 k. pr. r., bi v takih zadevah tudi nadzorstvena pritožba po § 15 k. pr. r. le toliko bila možna, kolikor bi prišla v poštev pravica nadzorstva o poslovanju podrejenih kazenskih sodišč.

Ravno obrazložena odločba kasacijskega dvora nahaja se v popolnem nasprostvu s plenarnima odločbama istega sodišča z dne 16. junija 1900 št. 8825 (zb. št. 2473) ter z dne 16. aprila 1901 št. 5173 (zb. št. 2590). V obeh primerih je višje deželno sodišče pritožbo zoper odmero stroškov kazenske pravde po vsklicnem sodišču kakor nedopustno zavrnilo, češ, da je taka pritožba po § 392 k. pr. r. dovoljena le tedaj, kadar izvira zadevni sklep od sodnega dvora prve inštanca v postopanju radi hudodelstev ter pregreškov, ne pa od vsklicnega sodišča v postopanju radi prestopkov, kjer je vpoštevati edinole § 481 k. pr. r. V obeh slučajih je kasacijski dvor izrekel, da se je kršil zakon ter — po mojem mnenju popolnoma pravilno glede na besedilo zakona — poudarjal, da ima § 481 k. pr. r. le odločbe okrajnih sodišč v mislih, dočim pri teh samostojnih sklepih vsklicnih sodišč okrajno sodišče v nobenem oziru ni sodelovalo.

Dr. E. P.

Izpred upravnega sodišča.

Pri presoji stavbnih prošenj je varovanje estetičnih ozirov prepuščeno prostemu preudarku stavbnih oblastev, ne da bi mejaši ali druge, s stavbo prizadete stranke bile opravičene uveljavljati zahteve dobrega okusa (estetike, arhitektonike) kot svojo subjektivno pravico. (Razsodba upravnega sodišča z dne 17. decembra 1909 št. 11.406 ex 1909.)

Deželni odbor kranjski je z odločbo z dne 13. maja 1909 št. 7148, ugodivši prizivu A. D. proti stavbnemu dovoljenju, ki je bilo za zgradbo trinadstropne hiše podeljeno M. K. od mestnega magistrata z odlokom 6. februarja 1909 št. 3564 in prizivnim potom potrjeno od občinskega sveta s sklepom z dne 16. marca 1909 št. 7835, iz estetičnih ozirov to stavbno dovoljenje tako izpremenil, da je bilo število nadstropij te hiše omejeno na dvoje.

Pri rešitvi od mestne občine in od stavbnega gospodarja proti tej odločbi deželnega odbora vložene pritožbe se je sodni dvor ravnal po sledečih razmotrivanjih:

Od deželnega odbora v protispisu uveljavljano pomanjkanje legitimacije mestne občine za vložitev te pritožbe v zakonu nima opore, ker spada arhitektonični razvoj obmestja med one zadeve, ki se po § 26 obč. r. za Ljubljano z dne 5. avgusta 1887 dež. zak. št. 22, pred vsem tičejo interesa občine in ker se sme tudi po besedilu § 103 odst. 2 stavbnega reda za Ljubljano, odreči stavbno dovoljenje, ako bi stavba sama zase ali v zvezi z bližnjimi poslopji kazila lepo lice ceste ali prostora, kjer se namerava postaviti, za varovanje teh estetičnih ozirov pa je poklicana občina kot korporacija. Med ugovori pritožbe je bilo v prvi vrsti preiskati to, da se deželni odbor ni smel spustiti v meritum priziva, ker pritožniku A. D. nedostaje legitimacija za vložitev pritožbe.

Sodni dvor je našel, da je ta ugovor utemeljen.

Po stavbnem redu za deželno stolno mesto Ljubljano z dne 25. maja 1896 dež. zak. št. 28, ne pristojta deželnemu odboru v stavbnih zadevah nadzorstvena pravica, ki bi jo vršil uradoma, kakor je po § 113 stavbnega reda taka pravica odkazana državni upravi. Deželni odbor ima temveč po § 112 odst. 4, razsojati samo kot tretja,

oziroma druga inštanca o pritožbah proti stavbnooblastvenim odločbam ljubljanskega občinskega sveta in je torej za preizkušnjo take odločbe le toliko upravičene, kolikor se mu je predložil proti tej od legitimirane strani pravočasno vloženi priziv.

V danem slučaju je brez pomena vprašanje, ako pride pritožnik A. D. kot mejaš stavbnega gospodarja M. K. v poštev ali ne, ker gre njegov ugovor proti M. K. dovoljeni zgradbi v bistvu na to, da zgradba trinadstropne hiše ni v arhitektoničnem skladu z bližnjimi poslopji, da ne odgovarja zahtevam dobrega okusa, in da bi kazila dotični del mesta.

Stavbno oblastvo pa ima po § 103 odst. 2 stavbnega reda pri presoji stavbne prošnje vsekakor se tudi ozirati na zahteve dobrega okusa, toda varovanje estetičnih ozirov v zmyslu prej navedenega postavnega določila je vsled pomanjkanja podrobnejših določil o predmetu prepuščeno popolnoma samostojnemu prostemu predudarku stavbnih oblastev, ne da bi mejaši in druge, pri stavbi prizadete stranke bile upravičene zahteve dobrega okusa (estetike, arhitektonike) uveljavljati kot svojo subjektivno pravico.

Izvemši stavbnega gospodarja imajo vse te stranke v takih vprašanjih edinole stališče naznanilca, torej ne morejo biti z odločbo stavbnega oblastva prikrajšane v svojih pravicah.

Potemtakem bi bil moral deželni odbor kot prizivna inštanca svoji odločbi podvrženi priziv A. D. zavrniti zaradi pomanjkanja legitimacije za vložitev tega priziva. Ker pa je ravnal z A. D. kot s stranko, ki je za priziv upravičena, in ugodivši njenemu prizivu, izpremenil od občine podeljeno stavbno dovoljenje glede višine nadstropij iz estetičnih ozirov, je po krivem posegel v stavbno pravico, katera je iztekla za stavbnega gospodarja iz odločb stavbnih oblastev prve in druge inštanca, in katera je vsled pomanjkanja upravičenega priziva postala pravomočna.

Izpodbijano odločbo je bilo tedaj po § 7, zakona z dne 22. oktobra 1875, drž zak. št. 36 ex 1876, kot postavno neutemeljeno razveljaviti.

R—r.

Matej Andrejevič Ternovec †.

I.

Tako se je imenoval sam pokojnik, ki je preminul dne 10. oktobra t. l. v Trstu in bil izroččen materi zemlji na tržaškem pokopališču, potem ko so se zanj odmolile slovenske molitve, kakor je bila njegova zadnja želja.

Rojen je bil dne 3. septembra 1842 v Grgarju pri Gorici. Šolal se je deloma v Gorici, deloma v Trstu, a pravoslovne nauke je završil v Zagrebu. Že to poslednje so mu zamerili ter povzročali mu sitnosti o priliki nostrifikacije. Ko je pa vendarle dosegel svoj namen, je vstopil kakor sodni praktikant v Gorici dne 4. februarja 1866. Za avskultanta in oziroma aktuarja je služil potem v Rovinju in Sežani. L. 1868. je bil imenovan adjunktom v Buzetu, a kmalu potem premeščen v Sežano. L. 1880. je postal okrajni sodnik v Vodnjanu, l. 1887. dež. sod. svetnik v Trstu, a i. 1897. višji sodni svetnik istotam. Leta 1899. je bil dodeljen vrhovnemu sodišču in l. 1903. imenovan dvornim svetnikom. Služboval je tam do leta 1908. in tedaj je stopil v pokoj, odlikovan z Leopoldovim redom. Ves svoj pokoj je preživel v Trstu.

II.

Pokojni Ternovec je bil odličnjak v pravni vedi, a tudi izboren v praksi. Njegovi najhujši politični nasprotniki so radi hodili k njemu po svete v zamotanih juridičnih vprašanjih in niso nikdar odhajali nezadovoljni. Smehljaje jim je rad razlagal svoje mnenje ter jih prepričal. Osobito za časa, ko je služboval v Trstu, je veljal na sploh za juridično avtoriteto. O tem bi znali marsikaj povedati starejši italijanski odvetniki tržaški, kateri so, dasi so ga drugače sovražili kakor odkritega Slovana, spoštovali njegove vrline v sodnem poslovanju. Pripetilo se je često, da sta se dva jurista prepirala o kakem vprašanju in ker se nista mogla zediniti, sta rekla: Naj razsodi Ternovec! In Ternovec je razsodil. — Tudi njegovi predstojniki so videli v njem odličnega sodnika in so mu to tudi priznavali, dokler — jih ni osenčil duh politike.

Pokojni Ternovec je bil poleg odličnega jurista in sodnika tudi vrlo udan svojemu narodu, ki ga je ljubil iz vse duše svoje in ni tega skrival nikomur, tudi ne »na zgoraj«.

Ko je bil ekscelenca pl. Defacis starejši predsednik višjega deželnega sodišča v Trstu, ki je kolikor toliko priznaval, da se mu je pretakala slovenska kri po žilah, je bil Ternovec — za tedanje čase še precej hitro — imenovan svétnikom v Trstu. Poverilo se mu je vodstvo tedanje preture, ki se je nahajala v velikem neredu. Tam ni bilo ni pravih delavcev, niti discipline. Vsakdor je delal, kar je hotel. Vsled tega je bilo neprimerno mnogo zaostankov toliko v konceptnem, kolikor v pisarniškem delu. Pokojni Ternovec se je s prirojeno mu pridnostjo lotil razsodeb, porazdelil pravično druge nerešene akte med adjunkte (bilo jih je tedaj na preturi 6), vzpodbujal pisarno k delu in redu in glej, vse osobje je začutilo v sebi veselje do dela in šlo je, kakor bi bilo namazano. Še ne tekom 2 let je bila pretura v popolnem redu in je potem postala vzor sodišča.

Z osobjem ni bil nikdar strog, kolegialno, da prijateljsko je občeval z njim, a imel je nekaj fascinujočega v sebi in je tako z lahkoto priklenil osobje k delu. In le-to je brez mrmranja storilo: »per far un piacer al nostro dirigente«, kakor se je govorilo.

Pri tem pa ni pozabil Ternovec druge svoje naloge. »Slaviziral« je — tako se mu je očitalo in ne brez razloga.

V tem pogledu je treba ozreti se nekoliko v politične razmere tržaške one dobe.

Takrat ni bilo o slovenski stranki v Trstu ne duha ne slúha. Slovenci so se zbirali v društvih, v Čitalnici in delavskem društvu. Politično niso nastopali. Edini slovenski odvetnik v Trstu je bil dr. Gregorin in kasneje dr. Pretner. Na sodiščih niso poznali slovenskega jezika, dokler ni prišel Ternovec. Vsi spisi so se reševali le v italijanskem jeziku in če se je kdo radi tega pritoževal, se mu je odgovorilo, da je v Trstu »lingua del foro« italijanščina. Kako je vse gledalo — ko se je naenkrat na javnih razpravah zaslišal slovenski glas predstojnika Ternovca! Govoril je vsakemu v njegovem jeziku. V začetku je to Italijane osupnilo, niso reagirali, a ko se je to vedno ponavljalo in so počele prihajati v javnost tudi rešitve slovenskih spisov v slovenskem jeziku, je začelo napadati Ternovca italijansko časopisje, katero ga je proglasilo za »slavizatorja« tržaških sodišč. No, vse to ni ostrašilo vrlega Ternovca, nasprotno vzpod-

budilo ga je in on je dosledno posloval v tem zmislu. Začeli so ga posnemati tudi še drugi podložniki, ki so bili zmožni slovenščine, in vse to je opogumilo tudi kakega odvetnika, da je začel vlagati slovenske spise na sodišče.

Seveda so se italijanski odvetniki z vso silo upirali tej novotariji, sklicevaje se na svojo »lingua del foro«, a končno so se vendar morali udati.

In danes? Danes je samo ob sebi umevno, da se razpravlja v Trstu na vsako slovensko vlogo v slovenskem jeziku in nikomur ne pride več na misel, upirati se tej praksi. Skoraj popolna enakopravnost se godi slovenskemu jeziku tudi na višjem deželnem sodišču v Trstu, dočim so na višjem deželnem sodišču v Gradcu dovoljeni pri prizivnih razpravah le slovenski govori zastopnikov. Ob uvedbi novega civilnega pravnega reda je ravno Ternovec pridobil tedanjega predsednika Kindingerja za to, da se je tudi na drugi inštanci takoj uveljavil slovenski razpravni jezik, kakor to odgovarja načelu ustnosti in neposrednosti.

Tako se je godilo tudi na drugih sodiščih Primorske. Ternovčeva inicijativa je vlekla tudi te za seboj. Seveda je pripomoglo k temu napredku mnogo tudi dejstvo, da so se vedno bolj množili narodni sodniki in odvetniki na Primorskem. Posebno so pospeševali odvetniki slovensko uradovanje s tem, da so dosledno vlagali le slovenske spise in da so na razpravah, dasi često z velikimi žrtvami, vedno zahtevali slovensko razpravljanje. Vendar pa se mora poudarjati, da je razbil led v tem pogledu pokojni Ternovec. On je nekako vzpodbujal svoje uradnike k slovenskemu pisanju in uradovanju, in ako so le-ti bili pozvani od višjih na opravičenje, kar se ni redko zgodilo, jih je Ternovec vedno kril s svojo besedo in dejanjem.

III.

Ternovčevo seme »na preturi« je šlo vedno bolj v klasje, a italijanska stranka, dasi tedaj neomejena gospodarica, mu ni mogla do živega, ker se je pokojnik vedno držal zakona. Prežali so pa Italijani na vsako priliko, da bi ga mogli strmoglaviti. In ta prilika je prišla. V neki slovensko vršči se pravdi je bilo dati tržaškemu magistratu odgovor in Ternovec je dal ta odgovor v slovenskem jeziku. Tedaj je bil ogenj v strehi. Magistrat je vrnil dopis, češ da ga ne razume,

ker je pisan v tujem jeziku. Ternovec se ni hotel udati, radi česar so zahtevali italijanski politiki, da se ga odstrani od okrajnega sodišča. Naslednik pl. Defacisa, višji sodni predsednik Peck, se je rad udal, ker je bilo »na preturi« tudi njemu že preveč slovenščine, ter je premestil Ternovca k deželnemu sodišču in sicer v kazenski oddelek. To je Ternovca zelo bolelo in je občutil to za »capitis deminutio«. Bolelo ga je pa le radi tega, ker se to premeščenje ni zgodilo iz stvarnih razlogov, nego iz političnih.

Kazenske stvari mu niso šle od rok. On je bil zelo mil človek, dobrega srca in je poznal skoz in skoz posebno niže ljudstvo in kmeta. Kazenski sodniki so sodili po zakonu, in o njem vemo, da je zelo strog. Ternovec je napel strune vedno na milejšo stran ter je vedno poudarjal, da je treba pri obtožencu jemati v poštev tudi njegove človeške slabosti, in ne gledati na strogi zakon. S to svojo teorijo je pa ponajvečkrat propadel. Zato je prosil tedanjega predsednika deželnega sodišča, ki je bil sicer Slovenec, a starega kopita, imenom Urbancich, naj ga reši kazenskih razprav, češ, »da ne more poslušati joka in stoka obsojencev«. Bilo mu je ugojeno in od tedaj je »sloveniziral« zemljiško knjigo tržaško. Po njegovi iniciativi je bil izdan ukaz ministra Pražáka od 10. junija 1887 o slovenskih vpisih v zemljiško knjigo.

Korak, ki je povzročil premeščenje Ternovca na deželno sodišče, se je pa maščeval. Pretura ni bilo več to, kakor za časa Ternovčevega. Zanimarila se je. Tržaški odvetniki so tarnali po »dirigente slavo« in so ga želeli nazaj. A v tem času je bil vpokojen predsednik Peck, kateremu je sledil pravičen Kindinger, in Ternovec je bil imenovan višjim svetnikom. Preturo je pa uredil sedanji podpredsednik viš. dež. sodišča, dvorni svetnik Letich.

Ko je bil Ternovec svetnik vrhovnega sodišča, je mnogo koristil osobito mladim pravnikom slovenskim, ki so se posvetili sodniškemu stanu. Vedno in povsod je imel dobro besedo zanje. V personalni komisiji je bil njegov glas vpošteván, ker je znal svoje predloge vedno izbornó utemeljiti in druge člane prepričati.

Klečoplastvo mu je bilo zoprno. Ako se mu je kdo prišel priporočiti ali prositi, kakor je navada, je takoj odgovoril, da tu ni treba prošnje, ker mu to in to pritiče. Tudi sam za se ni prosil pri svojih predstojnikih. Faktum je, da je videl prvokrat v svojem življenju Dunaj, kadar je bil dodeljen vrhovnemu sodišču.

IV.

Znabiti ni nihče pozdravil ustanovitve društva »Pravnika« začetkom leta 1889. s takim navdušenjem, kakor pok. Ternovec. Že poprej je bil sodeloval pri dr. Mošetovem »Slov. Pravniku«, ki bi bil moral prenehati, da ga ni prevzelo osobito v ta namen ustanovljeno društvo. Ternovec je bil takoj na prvi glavni skupščini in potem vsako leto izvoljen za zunanjega društvenega odbornika, dokler se ni leta 1900 odpovedal, ker se je preselil na Dunaj, češ, da odslej ne more več v društvu zastopati primorskih pravnikov. Na prvo odbo-rovo sejo, ki se je vršila dne 2. februarja 1889, je celo sam prihitel iz Trsta, da se je udeležil razgovora o novi organizaciji.

Najlepše pa je dokazoval svoje veselje do društvenega dela s tem, da je vedno priobčeval v »Slov. Pravniku« vse zanimivosti iz tržaške prakse. Nebroj je teh njegovih slučajev s šifro »T.« iz leta 1889. do 1899. Kasneje, z Dunaja, ni več sodeloval in se je opravičeval, da ne more zbok preobilih uradnih poslov. Njegovim spisom se je od daleč poznalo, čegavi so, ker so se odlikovali po posebnem slovenskem jeziku in slogu. Kar se tiče slovenske pisave, osobito pravniške, se je tudi večkrat oglasil v »Slov. Pravniku« s svojo rezko kritiko in svojimi nasveti. Za njegovo delovanje se mu je na skupščinah društva »Pravnika« večkrat izrekla javna zahvala. Tudi so ga društveniki toplo pozdravljali na svojih izletih, n. pr. v Sežani, v Divači, koder so ga spoznavali za odličnega in ljubeznjivega govornika. Društvo »Pravnik« ostane vedno tisto mesto, kjer se bo Ternovčevo ime izgovarjalo s posebno pieteto.

V.

Delavnost Ternovčeva se ni omejila le na pravniško polje, nego je posegala povsod tje, kjer je bilo v korist slovenskemu narodu. Kjer je služil, je zbiral okoli sebe narodno čuteče ljudi ter jih spodbujal k narodnemu delu. Tako je n. pr. ustanovil za časa svojega bivanja v Sežani Čitalnico in osredotočil inteligenco k delu. Sam pa je delal vedno, kakor neumorna čebelica do malo pred smrtjo. V mladih letih je nabiral in objavljaj narodno blago. Kasneje je prevajal iz raznih slovstev v vezani in nevezani besedi, več stvari

tudi iz angleščine. Pa tudi sam je zlagal pesmi, osobito balade in sonete. Nekaj svojih pesniških proizvodov je izdal posebej v »Kitici« s cirilskimi črkami. Ternovec je bil neumoren sotrudnik skoraj vseh svojedobnih slovenskih, tudi političnih glasil, navadno pod imeni Lukavečki, Lamurski. (Gl. podrobno v Glaserjevi »Zgodovini slovenskega slovstva« IV. del, str. 60.)

Posebno delaven je bil v linguistiki. Ternovec ni bil Slovenec, bil je Slovan. Vedno je obžaloval ono dobo, ko je bil čas, da bi se bili Slovenci jezikovno združili s Hrvati, a se je to zamudilo. Da smo sprejeli v oni dobi hrvatski jezik, bi bili danes močan, nepremagljiv narod v Avstriji. Bil je optimističnega mnenja, da bi bilo možno še danes spojiti vsa slovanska narečja, kakor jih je on zval, v eden jezik. Zato ni rad pisal današnje slovenščine, nego je mešal izraze vedno iz drugih slovanskih jezikov, tako, da se je imenovala njegova pisava na Primorskem »Ternovčeva slovenščina«. Pisal pa je vedno v slovanskem duhu, kajti poznal je precej dobro hrvatski, češki, poljski in ruski jezik.

Najrajši se je bavil z glagolom. Ker smo prav tu Slovenci mnogo grešili in grešimo še danes, je izdal brošurico »Bomkanje«. V tej je opozoril naše pisatelje, da dovršni glagoli nimajo v slovenščini sedanjega časa, nego da izražajo po svoji naravi le bodoče dejanje, da pa ne potrebujejo v izražanje prihodnjika nikdar pomožnega glagola »biti« (torej »izročim«, namesto »bom izročil«). To je imenoval pokojni Ternovec »bomkanje«, kateremu je napovedal boj.

Kasneje je spisal Ternovec še drugo brošuro »Čuvajmo svoje prastarine«, v kateri je ponovil neke napake o rabi glagola v slovenščini ter opozoril na različno rabo besed, ki so le posnete iz nemščine. S temi razpravami, kakor tudi s svojimi »Sodnimi obrazci« (l. 1886) je izzval mnogo jezikoslovne kritike, na katero ni ostal dolžan odgovora.

Med njegovimi spisi bi utegnilo biti še marsikaj dobrega in vrednega, da se objavi. Zato bi bilo priporočati, da jih pregleda večša in v to poklicana oseba, katera naj potem potrebno ukrene.

Pokojni Ternovec je bil trikrat oženjen. Prva soproga mu je bila Ana roj. Šerko, druga Ana roj. Mankoč in tretja Lina roj. Dekleva. Zapustil je tri otroke, in sicer drja. Stankota, ki je pol. tajnik, Vladkota, ki se je posvetil trgovini, in Bolčeta, ki študira realno gimnazijo v Trstu.

Padel je mož, padel je hrast, kakor se je dobro izrazila »Edinost«, hrast v duševnem in fizičnem pomenu. Mnogo je koristil svojemu narodu in je lahko izdihnil, da ni živel zastoj.

Mi pa vzemimo si ga za vzgled in ohranimo mu blag spomin!

P.

Književna poročila.

I. dr. Ernst Lohsing: *Österreichisches Strafprozessrecht in systematischer Darstellung*. Dunaj in Gradec 1912, založba Utr. Moser. XXIV + 808 str.

II. Rulf - Graf Gleispach: *Der österreichische Strafprozess*. 4. Auflage. Dunaj in Lipsko 1913, založba F. Tempsky. XVIII + 378 str. Dejstvo, da sta ti dve, za teorijo in prakso enako pomenljivi deli iziti mogli, potrjuje mnenje, da ostane „standard work“ Glaserjev še mnogo let pri življenju. Četudi mu bo treba prilagoditi se najnovejšemu modernemu naziranju, nam vendar le pravi baš dejstvo, da je treba izmenjati le malo kamnov — ne stebrov — na stavbi kazenskopravnega reda in kako uporabno je še že 40 let staro delo, ako ga moderno razlagamo. V tem zmislu sta prišla v obeh teh delih en teoretik in en praktik do besede. Obeh dela sta sistema kazenskopravnega prava, obe upoštevata najnovejše stanje zakonodaje, pravnega uka in pravosodstva.

Rulfov kratki obris avstrijskega kazenskopravnega prava, ki že izza l. 1895. ni bil več tiskan, spremenil se je pod rokami svojega novega izdajatelja profesorja grofa Gleispacha v prav veliki meri. Po vnanjem postal je le za 100 strani močnejši, ali vsebina mu je najmanj za polovico bogatejša. Prireditev snovi je sedaj do cela drugačna, sistematika popolnoma iznova ustanovljena. Knjiga se deli v uvod in tri glavne oddelke („knjige“). Uvod razpravlja osnovne pojme, ima jedernat zgodovinski pregled, navaja vire avstrijskega kazenskopravnega prava, njih razlago, obseg veljavnosti in pa vodilna načela postopanja. Naslednja, prva knjiga uči o pravnih subjektih, druga o postopanju v splošnem, tretja o teku postopanja. Nadaljna podrazdelitev na poglavja in paragrafe razpredeljuje posamezna polja kazenske pravde jako nazorno tako, da se bode učeči se pravnik z lahkoto udomačil v stavbi kazenskopravnega reda, praktični pravnik pa prav udobno našel vsakokrat, kar hoče iz knjige izvedeti. Posebno se mora povdarjati, da je novi izdajatelj starega Rulfa napisal celo vrsto novih poglavij, tako osobito nauk o pravnem razmerju, o pravnih predpogojih, o strankini sposobnosti, o pravdni sposobnosti, o pravnomočnosti in o absolutni ničnosti. Prav mnogo poglavij je zelo razširjenih, osobito ni več, kakor pri starem Rulfu, navedb z golim zakonomim besedilom, namestuje jih različna razlaga zakonovih določil. Tu se pokaže jasno namen novega izdajatelja, da nudi bralcu to, kar velja sedaj za nauk o kazenskopravnem pravu. Mnogo nazorov Rulfovih je opuščanih, mnoga vprašanja, ki jih v starem Rulfu sploh ni obdelanih, ker so se še le iz poznejše prakse razvila, dobila so v novem Rulf-grof Gleispachu mesto, obrazložba jim ni obširna, ali točna.

Literarni podatki, ki so v staremu Rulfu imeli svoj borni kotiček pod črto, pridejo sedaj v obsegu, razširjenem do današnjih dni, na odlično mesto pod zaglavjem posameznih oddelkov ali paragrafov. Grof Gleispach pa gradi tudi že most do prava prihodnosti in nakazuje — po večini pod črto preosnove, ki se zahtevajo v načrtih k novemu kazenskemu zakoniku in h kazenskopravdni noveli.

Kakor treba označiti novega Rulf-Gleispacha za izboren, naravnost nepogrešljiv pripomoček, da se uvede študent v znanost kazenskopravnega reda, tako se kaže prvonavedeno, eno leto poprej izšlo delo Lohsingovo kakor najpripravnejši vodnik in svetovalec v praksi ob zamotanih potih judikature. Lohsingovo delo je v primeri z Gleispachovim mnogo obsežnejše, temelji so mu kar najširši, ozira se na vse, ne prezre nobenega vprašanja, — in pri vsem tem mu služi kar najbolje pisateljovo temeljito znanje snovi, pridobljeno z mnogimi teoretičnimi študijami in s praktičnimi izkustvi iz zagovorništv. Smelo trdim, da se je lahko iz Lohsinga orientirati v vsakem vprašanju. Literatura in judikatura nista le citirani, ampak obdelani, brskanja o posameznih vprašanih v strokovnih časopisih itd. ni več treba, — prej izišle knjige o sistemu kazenskopravnega reda so postale odveč. Lohsing niti ni opustil, pokazati v svoji knjigi odnošaje med kazenskopravnim pravom in kriminalistiko in se je s tem postavil kakor prvi v vrsto tistih avtorjev, ki smatrajo obe disciplini zaradi izvedbe resnice za enoto. Ni razmatral „de lege ferenda“, tudi o zgodovinskem razvoju določb prinaša le toliko, kolikor je za razumevanje problema pač potrebno. S tem mu seveda za prakso ni odvzeto ni najmanj vrednosti. Lohsingova knjiga doseže gotovo v kratkem tisto razširjenje med avstrijskimi pravniki, ki jo v obilni meri zasluži.

Dr. M. D.

Die Eintreibung von Aussenständen in Kroatien. Ein Beitrag zur internationalen Rechtshilfe von dr. Lajoslav Schick, Rechtsanwalt in Zagreb. Wien 1914. M. Perles. — Cena 2 K.

Potrebna praktična knjiga, celo za nas, hrvatske sosede. Pisatelj pravi sam, da ni mislil na sistematično znanstveno razpravo, nego da sestavi kažipot vnanjim pravnim zastopnikom in vsem tistim, ki se bavijo z izterjanjem in zavarovanjem terjatev na Hrvatskem in v Slavoniji. V ta namen popisuje justično avtonomijo Hrvatske, njena justična oblastva, njen pravni zistem in teritorialno porazdelitev sodišč. Nadalje slika, kako je s pravno pomočjo glede eksekucij na podlagi nehrvatskih sodb, glede stroškov ter intervencije pri eksekucijah Razpravlja potem o načinih eksekucije, o sestavitvah, o ugovorih proti izvršbi in zlasti tudi o izločilni pravdi, ki ima nekatere posebnosti. Posebni del govori o (pri nas neznanem) predkonkurzu, o konkurzu, izpodbojnem zakonu in o jamstvu prevzemniške trgovine za obveznosti prednika. Peti, končni del popisuječasne zavarovalne odredbe: prepoved, sekvestracijo, zavarovanje med pravdo, pri razsodiških sodbah ali na podlagi nepravomočnih sodb. — Vse to na 72 straneh kratko in vendar zadostno, pregledno in tudi za laika lahko umljivo. Pisatelj ima tudi patriotičen namen, razpršiti namreč predsodke, češ da so na Hrvatskem terjatve inozemcev zaradi tamošnjih justičnih razmer v vedni nevarnosti. Ta namen se tudi doseže, osobito ker je v knjigi vse polno praktičnih nasvetov, po katerih se v bodoče lahko ravna upnik in njegov pravnik zastopnik.

Razne vesti.

V Ljubljani, dne 15. decembra 1913.

— (Kronika društva „Pravnika“.) Premembe društvenih pravil, ki so bile sklenjene na izredni glavni skupščini dne 11. avgusta t. l. je c. kr. ministrstvo za notranje zadeve z razpisom od 1. oktobra t. l. št. 36.504 vzelo na znanje. Premembe so se, kakor znano, zgodile, da se omogoči ustanavljanje in delovanje „Pravnikovih“ podružnic. Prva taka podružnica se ustanovi v Trstu in sicer za okrožji deželnega sodišča v Trstu in okrožnega sodišča v Rovinju. V ta namen so bili zadnji čas sestanki slovenskih in hrvatskih pravnikov v Trstu, ki so izvolili pripravljalni odbor s predsednikom g. dr. Starétom in tajnikom g. dr. Kisovcem. Priprave so dospele hitro in zlasti se je za podružnice iz imenovanih okrožij oglasilo toliko hrvatskih in slovenskih pravnikov, da se je že lahko sklical podružnični občni zbor v Trstu na nedeljo 21. t. m. Društveni odbor je v svoji seji dne 12. t. m. z veseljem pritrdil po § 24 novih pravil tej ustanovitvi in formalno pooblastil za ustanovni zbor g. dr. Egona Staréta, določil pa tudi iz svoje srede odposlanstvo, ki se udeleži ustanovnega zbora. — Društveni odbor ima vsak petek zvečer večurno sejo, da pregleduje slovenski prevod občnega drž. zakonika. Na prošnjo odbora je g. prof. dr. Lokar prevzel iz posebne prijaznosti nalogo, da se izjavlja v lingvističnem pogledu o pregledani tvarini, in je že poročal v dveh sejah. Tudi mlajši pravniki so se začeli udeleževati teh odborovih sej iz zanimanja do stvari in jezika.

— († dr. E. Volčiča spomenik) je bil za Vse svete postavljen na pokopališču v Novem mestu. Po dogovoru z odborom društva „Pravnika“ je napravil načrt gosp. akad. slikar I. Vavpotič, a delo je izvršil gosp. Ivan Lukšič, kamenosek v Kandiji pri Novem mestu. Spomenik je visok 2 m, širok 1·35 m brez zimsovega profila. Vdolbena je 15 cm globoka plošča z višino 1·12 m in širino 0·5 m, katero prepreza križ s čistimi dimenzijami, vse od nabrežinskega mramorja in polirano. Na križu je poliran bas-relief-napis:

Dr. E. VOLČIČ

c. kr. sodni svetnik

pravniški pisatelj

* 9/XII 1858 † 21/XI 1911

Postavilo društvo „Pravnik“
v Ljubljani.

Pod vdolbino se nahaja raven rob za cvetlice. Grob sam obdaje cementna nizka ograja. Spomenik, ki je postavljen tako, da se lahko prenese na novo pokopališče, napravlja prav dober in ličen estetični utis ne samo glede oblike same na sebi, temveč tudi glede izvedbe kamnoseškega dela. Vse delo je stalo le 780 K, ostanek nabranega denarja z obrestmi, še okroglo 60 K, se porabi za vzdrževanje spomenika. Pri tej priliki se odbor društva „Pravnika“ toplo zahvaljuje vsem, ki so s prispevki pripomogli, da se je društvo s tem spomenikom oddolžilo zaslužnemu blagopokojniku. Pri fotografu H. Dolencu v Novem mestu se dobijo fotografije tega spomenika po 2 K, pa tudi doprsne slike r. drja Volčiča v vitnem formatu po 1 K 20 v.

— (Osebnosti.) Imenovani so: deželnosodni svetnik Ernest Martinak v Celovcu za višjega sodnega svetnika pri sodnem dvoru prve stopinje za Celovec; okrajna sodnika Anton Bulovec v Ljubljani za deželnosodnega svetnika na mestu, Oton Vidic v Celju za deželnosodnega svetnika in sodnega predstojnika v Litiji; okrajna sodnika in sodna predstojnika Anton Mladič v Šmarju pri Jelšah in dr. Artur Doležell v Ptujju za deželnosodna svetnika in sodna predstojnika na svojih mestih; sodniki dr. Fran Žiher v Celju in dr. Arnold Mally v Ptujju za okrajna sodnika na svojih mestih, dr. Ivan Vuk v Ribnici in dr. Gvido Schöner v Beljaku za okrajna sodnika in sodna predstojnika prvi v Kostanjevici, drugi v Podkloštru; avskultantje: dr. Avgust Munda in Ernst Merala za sodnika okrožja višjega deželnega sodišča v Gradcu, dr. Ivan Likar za Lož, dr. Herman Meyerhoff za Doberloves. Za namestnika predsednika obrtnega sodišča v Ljubljani je imenovan dež. sod. svetnik Božidar Bežek. — Premeščeni so: okrajni sodnik in sodni predstojnik dr. Fran Goršič iz Kostanjevice v Kamnik, sodniki: Stanislav Jenčič iz Loža v Kranjskogoro, Anton Kajfež iz Radovljice v Ljubljano, Anton Ohm-Januschowsky vitez Wischehrad iz Kranjske gore v Ljubljano, dr. Vladimir Golia iz Mokronoga v Radovljico. Podeljeni ste sodnikoma okrožja višjega deželnega sodišča v Gradcu Alojziju Nendl v Ljubljani in dr. Adolfu Lenart v Celju mesti sodnikov v Mokronogu, odnosno v Ribnici. — Umrla sta: sodnik Ivan Šinkovic v Ljubljani in notarski kandidat Viktor Vašič, mornariški komisar v p., v Novem mestu.

— (Spadajo podatki dokaznega postopanja v dejanski stan sodbe?) O potrebnosti dejanskega stanu pri civilnih sodbah so mnenja različna. Vsekakor prevladuje mnenje, da dejanski stan ne more biti tak posledek procesa, da bi odvagal čitanje akta, ako pa to ni, je „nebodigatreba“! Praksa gotovo potrjuje to mnenje, in kakor vse kaže, stojimo že na prvi stopnji za odpravo dejanskega stanu... „Primeri“, priobčeni kakor priloga k justicnoministerijalnemu naredbeniku, kos XVIII. iz l. 1898, so navajali v dejanskem stanu še podatke dokaznega postopanja, osobito izpovedbe prič in strank, zaslišanih v svrhu dokaza. Če sem prav poučen, so nekateri sodniki izpuščali pač delj časa te podatke iz dejanskega stanu, pred nedavnim pa se je začela v okrožju praškega viš. sodišča enotna akcija baš v tem zmislu in nekaj tednov sem opuščajo tudi vsi sodniki v Gradcu navedbo dokaznih podatkov ter se le na kratko pozivajo — na razpravne zapisnike. S tem je pridobljeno mnogo časa, ki ga posamezni sodniki itak krvavo potrebujejo, stranke pa tudi ničesar ne izgubé. Po večini so bile pri dokaznem postopanju itak navzočne in si delale pri narekovanju zapisnika beležke; ako pa hočejo uveljaviti pravno sredstvo radi napačne dokazne ocene, onda morajo itak — če nimajo točnih beležk — vpogledati v akt, dejanski stan jim ne zadostuje. Menimo, da je ta nova praksa po zakonu (§ 417 c. pr. r.) docela dopustna, in če se brez dvoma tudi zelo priporoča!

Dr. M. D.

„Slovenski Pravnik“ izhaja 15. dne vsakega meseca in ga dobivajo člani društva „Pravnika“ brezplačno; nečlanom pa stoji za vse leto 10 K, za pol leta 5 K.

Dr. Ed. Volčič v Novem mestu (Kranjsko)

je za društvo „Pravnik“ v Ljubljani uredil ter se dobivajo pri knjigotržcih naslednje pravne knjige:

a) knjige slovenske:

Civilnopravdni zakoni (IV. zvezek „Pravnikove zbirke“) z obširnim slovenskim in hrvatskim stvarnim kazalom, z odvetniškima tarifoma l. 1897. in 1909 ter z dopolnilom za l. 1906—1910 krog 1000 strani, vez. à K 8.—

Dopolnilo Civilnopravnim zakonom za leta 1906 do 1910 K 1·20.

Odvetniški tarifi od 11. dec. 1897 in 3. junija 1909, določila o rabi slovenskega in hrvat. jezika pred sodišči, sodne pristojbine, broš. à K 1·80.

Nova odvetniška tarifa od 3. junija 1909 s alfab. stvarnim kazalom K —·80.

Nova odvetniška tarifa v obliki stenskega plakata K —·80.

Zakoni o javnih knjigah, (V. zv. Pravnikove zbirke), I. in II. del, vez. à K 6.—

Zakoni o javnih knjigah, I. del, vez. à K 3·20.

Zakoni o javnih knjigah, II. del, vez. à K 3·20.

Tabela o zemljiškoknjižni kolokovnici K —·60.

Zakon o dovoljevanju poti za silo, s pojasnili à K —·40.

Pristojbinske olajšave ob konverziji hipotečnih terjatev, à K —·80.

Predpisi o razdelbi in ureditvi ter o zložbi zemljišč, à K 2.—

Predpisi o obrambi poljščine, à K —·80.

Kazenska določila iz teh predpisov, à K —·20.

Zakoni o nespornem sodstvu (VI. zvezek Pravnikove zbirke), 44 tisk. pol, vez. à 7 K. —

Posebej se iz te knjige dobivajo broširani: Sodni depoziti, K 1·60; Predpisi o notarskih pristojbinah in zapovedanih not. spisih, K —·80; Pristojbine o zapuščinah, K —·80; Županstvom izročena opravila sodišč, K —·40.

b) knjige hrvatske:

Zakoni o javnim knjigama I. dio (A), vez. à K 3·60.

Zakoni o javnim knjigama I. dio sa II. dijelom (slovenski), ukupno vezano à K 6.—

Zakon o dozvoljevanju prijekih puteva, sa tumačem, à K —·40.

Tabela o zemljišničkoj biljevini, à K —·80.

Društvo „Pravnik“ v Ljubljani izdaja mesečnik „Slovenski Pravnik“, v katerem so slovenski in hrvatski članki pravne vsebine; list stane 10 K na leto.

Isto društvo je izdalo še naslednje pravne knjige:

Kazenski zakon (I. zv. Prav. zb.), uredil dr. J. Kavčič, vez. K 5·60.

Kazenskopravni red (II. zv. Prav. zb.) dr. J. Kavčič, vez. K 6.—

Izvršilni red (ovršni postupnik) (III. zvez. Prav. zb.), uredil Iv. Kavčnik, K 7.—

Državni osnovni zakoni in drugi ustavni in upravni zakoni, uredil Štefan Lapajne, vez. 6 K (VII. zv. Pravnikove zbirke).

Ako ni dogovorjeno drugače, se pošiljajo knjige s pošto proti poštneju povzetju, tako da se k navedenim cenam priračunijo le resnični in poštni izdatki; pri naročilih do 2 K je najceneje, ako se pošlje naprej kupnina in 10 h poštneju v gotovini ali v poštneju znamkah.